

BAĞLAMA KÜTÜĞÜ UYGULAMA YÖNETMELİĞİ HAKKINDA DEĞERLENDİRMELER

S. Didem ALGANTÜRK LIGHT*

ÖZET

10.8.1993 tarihli ve 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Ek Madde 12'ye dayanılarak hazırlanan ve 14 Eylül 2009, 27349 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe giren Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği ile ticari ve özel kullanıma mahsus gemi ve deniz ve içsu araçlarının kayıt edileceği yeni bir kütük öngörülmektedir. Bağlama Kütüğü adı verilen bu kütüğün hukuksal niteliği, özellikleri ve kütük üzerine değerlendirmeler bu çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bağlama Kütüğü

REGULATION OF THE REGISTRATION OF BOATS, VESSELS AND SEA AND INLAND WATERWAYS VEHICLES

ABSTRACT

The new regulation, which has been in force since September 17, 2009, requires that anyone who purchases or transfers private or commercial boats or sea and inland waterways vehicles (such as drilling vessels, tugboats, barges, house boats, otel boats, pontoons, float, cranes etc.) are required to register and be licensed. The focus of our research is the evolution and impact of the new regulation on concerned parties.

Key Words: Registration Of Boats, Vessels And Sea And Inland Waterways Vehicles

* İstanbul Ticaret Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi, Doç. Dr.

§ 1. Giriş

Gemi sicili, gemilerin kaydına mahsus bir kütük olup, Türk deniz ticaret hukukunda gemilerin TTK madde 839 vd. ve buna müsteniden Gemi Sicil Nizamnamesi madde 10 gereğince “*Milli Gemi Siciline*”, TTK madde 858 vd. ve buna müsteniden Gemi Sicil Nizamnamesi madde 76 gereğince “*İnşa Halindeki Gemilere Mahsus Sicile*” ve son olarak Türk Uluslararası Gemi Sicili Kanunu gereğince “*Türk Uluslararası Gemi Siciline (İkinci Sicil)*” tescili mümkündür.

10.8.1993 tarihli ve 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, Ek Madde 12’ye dayanılarak hazırlanan ve 14 Eylül 2009, 27349 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe giren Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği -yukarıda belirttiğimiz bu sicillerin dışında kalan ticari veya özel kullanıma mahsus gemi ve deniz ve iç su araçlarının kayıt edileceği “bağlama kütüğü” adında bu çalışmamızın konusunu oluşturan yeni bir kütük öngörmektedir.

§ 2. Tanımlar

Yönetmeliğin 4. maddesi “Tanımlar” başlığı altında bazı kavramları tanımlamıştır. Şöyle ki;

Bağlama kütüğü, gemi deniz ve iç su aracının kaydedildiği bir kütüktür ve bu kütük, ana ve yardımcı kütüklerden oluşan elektronik sistemi ve bağlama kütüğü dosyasından oluşur. Bağlama kütüğüne kayıt edilen her bir gemiye, deniz ve iç su aracına ilk kayıt sırasında ülke genelinde tek olarak belirlenmiş bir kayıt numarası verilir.

Gemi, cinsi, tonilatosu ve kullanma amacı ne olursa olsun, denizde kürekten başka aletle yola çıkabilen her türlü araç ve yapıdır. Bu tanım, 4922 sayılı Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanunun birinci maddesinin (a) bendindeki “gemi” tanımı ile aynıdır¹ ve araç ve yapının, denizde hareket etmesi yeterli olup, kendiliğinden hareket etme kabiliyetini haiz olması şart değildir. Bu tanım, TTK’nun 816. maddesindeki gemi tanımından daha geniş bir tanımdır². Yönetmelik kapsamında değerlendirilebilecek gemiler, örne-

¹ 4922 sayılı Denizde Can ve Mal Koruma Hakkında Kanunun 1. maddesinin (a) bendine göre, denizde kürekten başka aletle yola çıkabilen her araca, adı, tonilatosu ve kullanma amacı ne olursa olsun gemi denir.

² TTK bakımından, -gemi- tanımı denizde hareket kabiliyeti yanında serbestçe hareket kabiliyetini haiz ve böyle bir maksada tahsis edilmiş olması unsuru aranır. Bu şart bulunmadığından örneğin yüzen fakat sabit oteller, şamandıralar, doklar gemi sayılmazlar. Ayrıntılı bilgi için

ğin; “otel gemileri, restoran gemileri, sergi-gösteri gemileri, arama kurtarma gemileri, kablo döşeme gemileri, fabrika gemileri, ticari ve bilimsel araştırma maksatlı denizaltılar, özet yatlar, sportif ve eğlence amaçlı kullanılan özel tekneler, ticari sürat tekneleri, sondaj gemileri, çekici-itici römorkörler, liman römorkörleri, açık deniz römorkörleridir.

Deniz aracı, gemi dışında denizde yüzebilen ve tahsis edildiği gayeye uygun olarak kullanılan her türlü araç ve yapıdır. Örneğin yüzer havuz, yüzer vinç, yüzer kreyn, duba, barç, ponton, şat, layter, sondaj platformu, fener platformu, petrol platformu, kablo veya boru-döşeme aracı, yüzer otel, yüzer lokanta, yüzer fabrika, yüzer santral, yüzer ev deniz araçlarıdır³.

İç su aracı; tabii ve suni göller, baraj gölleri, dalyan ve nehirlerde ticari amaçlarla kullanılan ve gemi dışındaki her türlü tekne ve yapıdır.

§ 3. Bağlama Kütüğüne Kayıt

I. Hukuki Niteliği

Bağlama Kütüğü, gemi deniz ve iç su araçlarının kaydına ilişkin bir sicil midir? Bu konuda gerek 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Ek madde 12, gerekse Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği açık bir düzenleme getirmemiş ve her iki metinde “sicil” yerine “kütük” ve “tescil” yerine “kayıt” terimleri kullanılmıştır⁴. Ancak, kanaatimizce kayıt için liman başkanlıklarının sorumlu tutulması (iç sularda belediye başkanlıkları nezdinde tutulması), “hak sahipliği” belgesinin düzenlenmesi⁵, mülkiyetin nakli için tescil şartının aranması, kayıt ile birlikte Türk Bayrağı çekme hakkının kazanılması ve ruhsatname verilmesi, Yönetmeliğin 10. maddesi gereğince ihtiyati haciz, ihtiyati tedbir kararlarının ve özellikle menkul rehininin kütüğe kaydının gerekmesi, aslında kütüğün bir sicil niteliğinde olduğunu göstermektedir.

Burada özellikle, MK'nun 939. maddesi incelenmesi gereklidir. İlgili madde gereğince, menkul rehni alacağın teminatını oluşturmak üzere, borçlu veya

bkz. **Çağa, Tahir /Rayegan, Kender** *Deniz Ticaret Hukuku I*, İstanbul 2000, s.42.;**Tekil, Fahiman**: *Deniz Hukuku*, İstanbul 2000, s. 68-70

³ Deniz Araçlarının Tesciline Yönelik Usul ve Esasların Belirlenmesine İlişkin Yönerge, mad.4, <http://www.denizcilik.gov.tr/mevzuat>, 8.10.2009

⁴ Atamer, yasa koyucunun “kütük” sözcüğünü bilinçli bir tercih doğrultusunda kullandığını ve bu nedenle bağlama kütüğünün bir sicil olarak düzenlenmediğini belirtmektedir. Karş. **Atamer, Kerim**: “*Bağlama Kütüğü: Yasama Amacı, Uygulama Alanı ve Özel Hukuk Kurallarına Etkisi*”, Batider, 2009, C.XXV S.4, s. 343 vd.

⁵ Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği mad.4/f gereğince, bağlama kütüğüne kendi adına gemi, deniz ve içsu aracı kaydettirmek isteyen gerçek ve tüzel kişilerin, gemi, deniz ve içsu aracı üzerindeki mülkiyet haklarını gösteren belgedir.

üçüncü kişiye ait taşınır malın vasıtasız zilyetliğinin ya da alacaklı adına bir diğer kişiye, örneğin yediemine devredilmesi ile oluşur. Bu şekilde taşınır rehni tesisine, teslimine bağlı rehin (teslimi meşrut rehin) adı verilir. MK madde 940'da bu kurala iki istisna getirilmiştir. Bu iki istisnai halde, taşınır malın zilyetliği alacaklı veya üçüncü kişi yediemine devredilmeden de rehin tesis edilebilir. Bu hallerden biri, MK'nun 940. maddesinin ikinci fıkrası gereğince, bir taşınır malın kanun hükmü gereği bir sicile kaydı zorunlu ise, o taşınır mal üzerinde gerçek veya tüzel kişi alacaklı lehine rehin tesis için, taşınır malın zilyetliğinin devrine gerek olmayıp, sadece o taşınır malın kayıtlı bulunduğu sicile yazılmak suretiyle taşınır rehni tesis edebilecektir. Bu durumda, örneğin İstanbul Bağlama Kütüğüne kayıt edilmiş bir özel yatın kaydına alacaklı lehine rehin şerhi konulmak suretiyle MK'nun 940. maddesinin ikinci fıkrası uyarınca zilyetlik devredilmeksizin rehin hakkı tesis edilebilecektir⁶.

II. Kayıt Bakımından Sınıflandırma

Bağlama kütüğü, gemilerin ve deniz ve iç su araçlarının kaydına ilişkin bir kütük olmakla beraber, bütün gemiler ve deniz ve iç su araçları bu kütüğe kayıt olunmazlar.

10.8.1993 tarihli ve 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Ek Madde 12, kayıt bakımından şu şekilde bir sınıflandırma getirmektedir⁷;

1. Kaydı Mümkün Olmayanlar

- Milli Gemi Siciline tescilli zorunlu olanlar, *bir başka ifade ile* TTK'nun 844. maddesinin birinci fıkrası gereğince 18 gross tonluktan fazla ve daha büyük bütün ticaret gemileri,
- Türk Uluslararası Gemi Siciline tescilli ticari gemi ve deniz araçları,
- Devlete ait olup temel kamu hizmetine tahsis olanlar,
- Silahlı kuvvetlere ait

gemi, deniz ve iç su araçları bağlama kütüğüne kayıt olunamaz⁸.

⁶ **Kuru, Baki:** *İcra İflas Hukuku*, 2006, s.845; **Muşul, Timuçin;** *İcra İflas Hukuku*, Ankara 2008, s.725, dph.1; **Gençcan, Uğur Ömer:** *4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, Bilimsel Açıklama İçtihatlar- İlgili Mevzuat*, Ankara 2007, C.3 s.4507-5515.

⁷ Ayrıca bkz. Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği mad.9.

⁸ Bkz. Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği mad.2 /2.

2. Kaydı zorunlu olanlar

- 18 gros tonilatodan küçük ticari gemi ve deniz araçları,
- Boyu ve gros tonilatosu ne olursa olsun, özel kullanıma mahsus gemi ve deniz araçları,
- Ticari veya özel amaçla işletilen iç su araçlarının bağlama kütüğüne tescili zorunludur.

3. Kaydı ihtiyari olanlar

Yabancı uyruklu gerçek kişilere ait ve özel kullanıma mahsus gemi, deniz ve iç su araçları, talep halinde ve Denizcilik Müsteşarlığınca uygun bulunması üzerine bağlama kütüğüne kayıt edilebilir.

491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname Ek Madde 12 gereğince, bu şekildeki kayıtlı gemi, deniz ve iç su araçlarının, TTK'nun 823. maddesi hükümlerine bağlı olmaksızın Türk Bayrağı çekebilecekleri ancak 815 sayılı Kabotaj Kanunu hükümlerinin saklı olduğu belirtilmiştir⁹.

Oysa, TTK'nun 823. maddesinde Türk bayrağı çekme hakkı düzenlenmiştir. Bağlama kütüğü ile ilgili getirilen bu düzenleme, Türk bayrağı çekme hakkına ilişkin olarak TTK'nun 823. maddesine değil, 824. maddesine bağlı olmaksızın getirilen bir istisnadır. Nitekim, Türk bayrağı çekme hakkına ilişkin olarak, TTK'nun 824. maddesinde iki istisna mevcuttur. Bunlardan ilki, bir Türk gemisinin yabancı bayrak taşıyabilmesi halini düzenleyen birinci fıkra; ikincisi de yabancı bir geminin Türk Bayrağı taşıyabilmesi halini düzenleyen ikinci fıkradır.

III. Yetki Alanı ve Sorumluluk

Yönetmelik kapsamındaki gemi, deniz ve iç su araçlarının malik veya işletenleri, gemi, deniz ve iç su araçlarını dilediği bağlama kütüğüne kaydettirebilir.

⁹ Benzer şekilde Türk bayrağı çekme hakkının diğer bir istisnası, Turizmi Teşvik Kanununun 27/a maddesidir .Bu madde gereğince, Kültür ve Turizm Bakanlığına, Türkiye'de kurulmuş turizm yat işletmeleri tarafından kira ile tutulmuş yabancı yatlarla, TTK.nun 823. maddesi ile bağlı olmaksızın, Türk Bayrağı çekme izni verilmiştir. (Bu madde de geçen 823. maddenin aslında 824. madde olması gerekirdi). Türk bayrağını çekme hakkını düzenleyen diğer bir Kanun ise, Türk Uluslararası Gemi Sicil Kanunu'dur. İlgili Kanunun 7. maddesi gereğince, Türk Uluslararası Gemi Siciline tescil edilen gemilere ve yatlarla Türk Bayrağı çekme hakkı tanınmaktadır.

Yönetmeliğin “Tanımlar” başlıklı 4. maddesinde, “malik” ve “işleten” kavramlarına yer verilmemiş olması bir eksikliktir. Ancak gemi, deniz ve iç su araçlarının işleteni sıfatıyla bağlama kütüğüne kaydına imkân verilmesi, uygulama açısından faydalı olacaktır¹⁰. İşletenlerin bu sıfatları, işleten listesinin yer aldığı yardımcı kütüğe kayıt edilecektir. Ancak, işletenlerin bu şekildeki başvurusu üzerine, malik adına ruhsatname alıp alamayacakları hususunda Yönetmelikte açık bir düzenleme bulunmamaktadır.

Bağlama kütüğü, her liman başkanlığında ve liman başkanlığının yetki alanında bulunmayan iç sularda belediye başkanlıkları bünyesinde kurulur. Liman ve belediye başkanlıkları bağlama kütüğünün tutulmasından sorumludur. Bağlama kütüğünün iç sularda, hangi belediye başkanlıkları bünyesinde tutulacağı, iç su araçları mevzuatına göre belirlenir¹¹.

Bağlama kütüğünün tutulması ve kütükle ilgili idari işlem ve kayıtların yerine getirilmesi için ayrı bir birim oluşturulur. Liman başkanlığına bağlı olan bu birimde, bağlama kütüğü kayıt personeli görevlendirilir. Bünyesinde gemi sicili tutulan liman başkanlıkları söz konusu ise, bağlama kütüğü kayıt işlemleri gemi sicil memurluklarınca yerine getirilir¹².

IV. Kayıt Usulü

Gemi, deniz ve iç su aracının bağlama kütüğüne tescili ilgililerin talebi üzerine veya ilgili başkanlık tarafından re'sen gerçekleşir. Şöyle ki;

1. Talep üzerine kayıt¹³, gemi, deniz ve iç su aracının malik veya işletenleri, onların vekilleri veya kanuni temsilcileri bağlama kütüğünü tutmakla yükümlü olan ilgili başkanlığa yazılı olarak talepte bulunur¹⁴. Talep, kayıt personeli tarafından incelenir. Talep sırasında hak sahipliği gösterir belgelerin örneğinin; fatura, noter devir belgesi (önceki tarihliler için), mahkeme kararı, sicil kayıt belgesi, vergi, resim, harç veya ödeme yapıldığına ilişkin belgelerin ibrazı gereklidir.

Ancak, maliki Türk olup, yabancı bayrakta bulunan ve özel kullanıma tahsis edilmiş bulunan gemi, deniz ve iç su aracı için tescil talebinde bulunuluyorsa ve bu gemi, deniz ve iç su aracı taşıdığı mevcut yabancı bayrağın ülke siciline kayıtlı ise “sicil terkin belgesinin”, sicile kayıtlı değil ise, kaydının bulunmadığına dair konsolosluk onaylı yazının ibrazı gereklidir.

¹⁰Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği mad. 9.

¹¹ Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği mad. 5

¹² Bağlama Kütüğü Yönetmeliği mad. 6

¹³ Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği mad. 13/1.

¹⁴ Tebliğ No 2009/3, 22.08.2009 T, R.G. , S. 27327

Kayıt personeli tarafından talebin gereğini yerine getirmeye engel bir hâlin veya eksikliğin varlığı tespit edilirse, bunun giderilmesi için bir süre verilir. Süre sonunda engel kaldırılmamış veya eksik giderilmemiş ise, talep reddedilir.

Yönetmelik ile kayıt personelinin, talep sahibine vereceği sürenin ne olduğu konusunda düzenleme yapılmamıştır. Bu sürenin hiç değilse, âzami limitinin gösterilmesi gereklidir. Aksi halde, “süre” kayıt personelinin takdirine bırakılmış olur ki, bu da uygulamada sorun yaratır.

İlgililerin bağlama kütüğüne kayıt için başvurusu; mevcut gemi, deniz ve iç su aracı için, bu maddenin yürürlüğe girdiği, 30.6.2009 tarihinden itibaren altı ay içinde; yeni kayıt altına alınacak veya kayıt değişikliği yapılacak gemi, deniz ve iç su aracı için de iktisap tarihinden itibaren bir ay içerisinde yapılması gereklidir¹⁵.

2. Re’sen kayıt, yeni inşa edilmiş veya ithal edilmiş gemi, deniz ve iç su aracının malik veya işleteni, iktisap tarihinden itibaren bir ay içerisinde¹⁶ bağlama kütüğüne kayıt için başvuruda bulunmaz ise, yeni inşa edilmiş veya ithal edilmiş gemi, deniz ve iç su aracının bulunduğu yer bakımından yetkili başkanlık tarafından, re’sen kaydedilir.

Re’sen kaydedilen gemi deniz ve iç su aracının malik veya işletenin kimliği ve adresi tespit edilemiyorsa, gerekli araştırmalar sonucunda belirlenen ilgililere, belgelerini hazırlayarak 20 gün içinde başkanlığa gelmesi için yazılı davette bulunulur. Bu davete malik veya işletenin olumlu cevap vermesi halinde, kayıt işlemi tamamlanarak ruhsatname harçları ödettirilir ve ruhsatnamesi düzenlenir. Davete rağmen malik veya işleten başvuruda bulunmaz ise, mevcut veriler ile yapılacak ölçüm ve teknik denetleme sonucunda elde edilecek bilgilere göre kayıt işlemi yapılır ve bağlama kaydına “re’sen kaydedilmiştir” şerhi düşülür. Bu durumda malik veya işletenin sonradan liman başkanlığına başvurması ile kayıtlar güncelleştirilir ve bu şerh terkin edilir.

§ 4. Bağlama Kütüğü Ruhsatnamesi

Bağlama kütüğüne kaydedilen her gemi, deniz ve iç su aracı için bağlama kütüğü ruhsatnamesi adı altında resmi bir belge verilir¹⁷. Bu belge, geminin,

¹⁵ 10.8.1993 tarihli ve 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında KHK, Ek mad. 12/2 .

¹⁶ Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği’nin 17. maddesinin 1. fıkrası, resen tescil için “491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında KHK., Ek mad. 12/ 2. fıkrasında belirtilen sürelerde” ifadesini kullanmış ise de, bu sürenin, iktisap tarihinden itibaren bir ay olarak anlaşılması gerekir.

¹⁷ Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği mad.18.

deniz ve iç su araçlarının mülkiyet ve Türk Bayrağı çekme hakkını tevsik eder. Bağlama kütüğüne kayıtlı ticari gemi, deniz ve iç su araçları ile yabancılara ait özel kullanıma mahsus gemi, deniz ve iç su araçları, TTK'daki bayrak çekme hükümlerine bağlı olmaksızın Türk bayrağı çekerler. Ancak yabancı uyruklu gerçek kişilere ait gemi, deniz ve iç su araçları hakkında 815 sayılı Kabotaj Kanunu hükümleri saklıdır¹⁸.

Bağlama kütüğü ruhsatnamesi, gemi, deniz ve iç su aracının kaydedildiği bağlama kütüğünü tutmakla görevli liman başkanlığı ve liman başkanlığının yetki alanında bulunmayan iç sularda belediye başkanlıkları tarafından düzenlenir.

Ruhsatnamenin süresi, beş yıl ile sınırlı olup, bu sürenin sonundan ruhsatnamenin yenilenmesi gereklidir. Ayrıca ruhsatnamenin yıpranması, kaybı veya yer alan bilgilerin değişmesi halinde de ruhsatnamenin yenilenmesi öngörülmektedir. Gerek sürenin sona ermesi, gerekse yıpranma, kayıp ve yer alan bilgilerin değişmesi hallerinde ruhsatnamesi yenilenmeyen gemi, deniz ve iç su araçları sefere çıkamazlar.

Kanaatimizce, ruhsatnamenin yıpranma, kaybı ve yer alan bilgilerin değişmesi halinde ruhsatnamenin yenilenmesinin gerekliliği ortada olmak birlikte, ruhsatnameyi bunun dışında belirli bir süreye bağlı kılarak sürenin sonunda yenileme zorunluluğu ve seferden men işlemleri idari yoğunluğu sebep olacaktır.

Bağlama kütüğü ruhsatnamesi gemi, deniz ve iç su aracında bulundurulması zorunlu belgelerdendir. Ruhsatnamesi bulunmayan gemi, deniz ve iç su aracının seferden men edilerek en yakın limanda bağlanması öngörülmektedir¹⁹.

Re'sen kaydedilen gemi, deniz ve iç su araçlarının ruhsatnamesi ise, malikin başvurusu halinde düzenlenir. Başvuru oluncaya kadar geçen sürede gemi, deniz ve iç su aracı seferden men edilerek en yakın limanda bağlanır²⁰.

§ 5. Ruhsatname Vizesi

491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Ek. 12. maddesinin dördüncü fıkrası gereğince, ruhsatnamelere, bağlama liman kütüğünün tutulduğu liman başkanlığı veya belediye tarafından ruhsatname vizesi verilmesi öngörülmektedir. Vize, bağlama kütüğüne kaydedilmiş olan gemi, deniz ve iç su aracının sefere çıkma

¹⁸ Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği mad. 12.

¹⁹ Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği mad. 18, f.4.

²⁰ Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği mad. 18, f.7

hakkını veren bir belgedir. Verilen vizenin geçerlilik süresi bir yıl olup, süresinde vize edilmeyen ruhsatnameler geçersizdir.

Ruhsatname ve vizeler, 2.7.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanununa bağlı 8 sayılı tarifinin “XIII- Bağlama kütüğü ruhsatnamelerinden ve bunların vizelerinden alınacak harçlar” bölümünde belirlenen harca tabi tutulmaktadır²¹.

Ruhsatname düzenlendiği yıl için ayrıca vize harcı alınmaz. Özel kullanıma tahsis edilmiş gemi, deniz ve su araçları için düzenlenen ruhsatnameler beş yıla kadar vize edilebilir. Bu durumda harç her yıl için ayrı ayrı hesaplanarak tahsil edilir. Bağlama kütüğüne kayıtlı ve geçerli ruhsatnameye sahip gemi, deniz ve iç su araçları, her türlü gemi sağlık resmi ve fener ücretinden muafittir.

§ 6. Ruhsatname ve Vize Alınmamasının Hukuki Sonuçları

Ruhsatnamesi olmayan veya zamanında vize işlemi yapılmayan gemi, deniz ve iç su aracının maliki ve işletenine²²,

- Tescil edilmemesi nedeniyle tahsil edilmeyen ruhsat ve vize harç tutarının iki katı tutarında idari para cezası verilir,
- denizcilik mevzuatına göre verilmesi zorunlu belgeleri düzenlenmez,
- liman veya iç su dâhilinde bile olsa sefere çıkmasına izin verilmez.

Ayrıca ruhsatnameyi düzenleyen veya vize işlemlerini yapan kamu görevlileri, harcın ödenmesinden, mükellefle birlikte, ruhsatnamenin düzenlendiği tarihten itibaren müteselsilen sorumludur²³. Kanaatimizce, kamu görevi niteliğinde olan bir görevin yerine getirilmesi sırasında, memurun mükellefle birlikte harcın ödenmemesinden müteselsilen sorumlu tutulması uygun bir düzenleme olmayıp, bu düzenlemenin örneğin; disiplin soruşturması gibi idari nitelikteki yöntemlere başvurulması şeklinde düzenlenmesi daha uygun olurdu.

²¹ 8 sayılı Tarife mad. XIII- (Ek: 6/5/2009-5897/4) ; Bu düzenleme gereğince gemi, deniz ve iç su aracının boyuna göre 5 metreden 9 metreye kadar olanlardan 200 TL, 9 metreden 12 metreye kadar olanlardan 400 TL, 12 metreden 20 metreye kadar olanlardan 800 TL, 20 metreden 30 metreye kadar olanlardan 1.600 TL, 30 metreden büyük olanlardan 3.200 TL alınır. Aracın boyunun tespitinde bir metreden küçük değerler dikkate alınmaz. Münhasıran deniz taşımacılığı ve balıkçılık faaliyetinde kullanılan gemi, deniz ve iç su araçları için alınacak ruhsatname ve yapılacak vize işlemleri, bu bölümdeki harçlardan müstesnadır.

²² 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında KHK Ek Mad. 12, f.5.; Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği mad. 28.

²³ 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında KHK Ek Mad. 12, f.5.; Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği mad. 18,f.4.

§ 7. Mülkiyetin Kazanılması

I. Özel Hukuk Hükümlerine Göre Kazanma

Yönetmeliğin 14. maddenin birinci fıkrası gereğince, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve iç su araçlarının mülkiyetinin devrini amaçlayan sözleşmeler (örneğin, satış, bağış) resmî şekilde yapılmalıdır²⁴. Bu maktu formlar, sözleşmeye taraf olanların sayısından bir nüsha fazla olarak düzenlenir, bağlama kütüğü personeline paraflanır, taraflarca imzalandıktan sonra liman başkanı veya belediye başkanı ya da vekilleri tarafından tarih, saat ve dakikası düşülmek suretiyle imzalanarak, mühürlenir.

Bu resmi sözleşmeler, bağlama kütüğünün bağlı olduğu başkanlık veya bunun dışındaki başka bir başkanlık nezdinde yapılabilir. Resmi sözleşme dışında yapılmış mülkiyetin devrini amaçlayan sözleşmeler geçersiz olup, bu sözleşmelere dayanarak hak sahibi olarak gözüken kişi adına kayıt yapılamaz.

Yönetmelik ile getirilen bu düzenleme gereğince, mülkiyetin nakli resmi şekle tâbi tutularak, mülkiyetin intikali için bağlama kütüğüne tescil şartı aranmaktadır²⁵. Başka bir ifade ile, tescil kurucu niteliktedir. Bu düzenlemenin amacı, kütük dışındaki intikallerin ve bayrak hakkının takip ve denetleme altında tutulabilmesinin sağlanması yanında tüm gemi, deniz ve iç su aracının uluslararası standartlarda denetim ve belgelendirme yapılabilmesi ve ayrıca denetimsiz tekneler ile insan kaçakçılığı yapılmasının önlenmesidir.

Bu durum, TTK.965 maddesinin sicile kayıtlı gemilerde gemi payının temlik için tescil esasını getiren hükmüne benzer bir düzenlemedir²⁶.

Kanaatimizce, mülkiyetin nakline ilişkin olarak tarafların anlaşmalarının resmi şekle bağlanması ve bu keyfiyetin bağlama kütüğüne tescil şartına ilişkin getirilen bu formaliteler gemi, deniz ve iç su araçlarının mülkiyetinin intikalinin çeşitli sebeplerle acilen elden çıkarılması ihtiyacına uygun değildir.

²⁴ Konusu, bir şeyin mülkiyetini bir şahıstan diğerine nakil olan akitler, borç doğuran muamelelerdir. Örneğin alım satım akdi satıcıya mukavele konusu şeyin mülkiyetini alıcıya devretmek borcunu yükler, bu akitle hemen mülkiyet alıcıya geçmez. Mülkiyetin alıcıya devri alım satım sözleşmesinin ifası suretiyle olur bu durum ise ayrı bir hukuki muameledir, ayrıntılı bilgi için bkz. **Tekinay, Selahattin Sulhi /Akman, Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altop, Atilla: Tekinay Borçlar Hukuku, İstanbul 1993, s. 456-46**

²⁵ Tasarruf muamelesi (mülkiyetin nakli) bağlama kütüğüne tescil şartı getirilmiştir. Burada tasarruf muamelesi ile borç doğuran hukuki muamele taraflar için bir birliklilik teşkil ettiğinden, tasarruf muamelesinin sebepli olarak kabul edilmesi gereklidir, **Çağa /Kender, s. 89**

²⁶ **Çağa /Kender, s. 66**

II. Kamu Hukuku Hükümlerine Göre Kazanma

Kamu hukuku hükümlerine göre mülkiyetin kazanılması, kanun hükümlerine dayanılarak ilgili idarece yapılan satışlar veya adli mercilerce yapılan müsadere sonucunda gerçekleşir. Örneğin 618 sayılı Limanlar Kanununun 21.10.1935 tarihli ve 2829 sayılı Kanunla değişik 7. maddesi gereğince²⁷ mal müdürlüğü tarafından yapılan satışlarda veya 3894 sayılı Denizde Zabt ve Müsadere Kanununun 79. maddesi gereğince verilen müsadere kararında olduğu gibi²⁸. Bu halde, ilgili belgelerin ibrazı halinde, resmi sözleşme aranmaksızın yapılmadan kayıt yapılır ve elektronik ortamda malik değişiklik formu düzenlenir, kütük kayıt personeli tarafından imzalanır ve mühürlenir²⁹.

§ 8. Terkin ve Usulü

I. Talep Üzerine Terkin

Yönetmeliğin 20. maddesi gereğince, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve iç su araçlarının bağlama kaydı, gemi, deniz ve iç su araçlarının

- a. Kurtarılamayacak şekilde batması,
- b. Tamirinin mümkün veya ekonomik olmaması,
- c. Yurt dışına satılmış olması,
- ç. Ticari olarak işletilenlerin Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilmesi
- d. Geminin tadilat sonucu tonilatusunun 18 groston ve üzerine çıkması
- e. Yönetmeliğin 21. maddesine uygun olarak başka bir bağlama kütüğüne nakledilmek istenilmesi,

halinde terkin edilir. Terkin talebinin, bu saydığımız sebeplerden birinin gerçekleşmesi tarihinden itibaren, malik tarafından bir ay içinde yapılması gereklidir.

²⁷ Limanlar dâhilinde seyrüseferin selametine engel olabilecek surette batan gemileri, liman başkanlığının tayin edeceği müddet zarfında ilgililer çıkarmazlarsa, liman idaresi çıkarır ve sahipleri çıkarma masraflarını vermedikleri takdirde mal memurları gemiyi satar ve böylece malikin mülkiyet hakkı da sona erer.

²⁸ Zapt olunan nakil vasıtasının ve malın müsadere deniz müsadere mahkemesinin hükmüyle olur. Hükmün katiyet kesbetmesi ile teçhizatı da dahil olmak üzere nakil vasıtası ve zabtedilen mal Türk Devletinin malı olur.

²⁹ Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği mad. 14, f.2.

Yabancılar adına kayıtlı gemi, deniz ve iç su araçlarının kurtarılamayacak şekilde batması veya tamiri mümkün veya ekonomik olmaması halleri dışında, isteğe bağlı olarak terkin edilmesi de mümkündür.

Malikin terkin talebini alan ilgili başkanlık, terkin şartlarının oluşup oluşmadığını inceler ve talebi uygun görürse, bağlama kaydına hangi sebepten terkin olduğunu yazarak “terkin edilmiştir” kaydı düşer ve malikine “terkin belgesi” verir. Terkin işlemi, elektronik ortamda yapılır, terkin edilmiş kayıtlar elektronik sistemden silinmez ve bağlama kaydının aynı sıra sayısında muhafaza edilir.

II. Re’sen Terkin

Yönetmeliğin 22. maddesi gereğince, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve iç su araçlarının bağlama kaydı, kurtarılamayacak şekilde batar, tamiri mümkün veya ekonomik olmaması veya yurt dışına satılması veya ticari olarak işletilenlerin Türk Uluslararası Gemi Siciline kaydedilmesi veya tadilat sonucu 18 tonilatoyu geçmesi hallerinden birinin gerçekleşmesi üzerine, bir aylık talep süresinin de geçmiş olması ve halen terkin talebinde bulunulmamış olması halinde, “*ilgili sebebin*” öğrenildiği tarihten itibaren bağlama kütüğünü tutan başkanlık tarafından, derhal gemi, deniz ve içsu aracı ilgililerine yirmi gün süre verilmek suretiyle, kaydın terkin için talepte bulunmaya davet edilir. Bu süre sonunda, davete icabet edilmediği takdirde, ilgili başkanlıkça re’sen terkin yapılır. O yılın vize harcını ödenmemiş gemi, deniz iç su araçları da aynı şekilde re’sen terkin edilebilir³⁰.

Bu durumda, bağlama kaydına “re’sen terkin edilmiştir” şerhi düşülür ve re’sen terkin işlemi gemi, deniz ve içsu aracının malik ve işletenin bağlama kaydındaki en son adresine tebligat yapılmak suretiyle bildirilir.

§ 9. İlgililerin İtiraz ve Başvuru Hakları

Bağlama kütüğü kapsamında yapılan iş ve işlemlere karşı, ilgililer tarafından işlemin öğrenildiği tarihten itibaren yedi gün içinde işlemi gerçekleştiren başkanlığa itiraz edilebilir³¹. Bu itiraz, başkanlıkça onbeş gün içinde incelemek sonuçlandırılır. İtirazın kabul edilmesi halinde yapılan işlem itirazın mahiyetine göre değiştirilir. İtiraz reddedilirse, ret gerekçesinin gösterilmesi gereklidir. İtirazın reddedildiği durumda, bu kararlara karşı genel hükümlere göre dava açma hakkı saklıdır³².

³⁰ Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği, mad. 22/3.

³¹ Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği, mad. 24/1

³² Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliği, mad. 24/2, c

§ 10. Sonuç ve Değerlendirme

Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren İstanbul Bağlama Kütüğünde yabancı bayraktan Türk Bayrağına geçerek, bağlama kütüğüne tescil yaptırılan tekne sayısı İstanbul'da 51 ve Türkiye genelinde 315 ve ayrıca bağlama kütüğüne kayıt yaptıran tekne sayısı ise, 11.105'dir³³. Bu rakamlar, bağlama kütüğünün kısa sürede ihtiyaca verdiğini göstermektedir. Nitekim 491 sayılı Denizcilik Müsteşarlığının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 12. Ek maddesinin gerekçesinde de, tescilli bulunmayan tüm gemi, deniz ve içsu aracının kayıt altına alınması ve yabancı bayrağa geçmiş bulunan özel teknelerin Türk Bayrağına dönmesi amaçlanmıştır. Ek Madde 12'nin ve Bağlama Kütüğü Uygulama Yönetmeliğinin, teknik bakımdan amacına ulaştığı görülmekte ise de, uygulama açısından bazı hukuki sorunları doğuracak nitelikte düzenlemeler içermektedir. Şöyle ki;

1. Yönetmelikte işletenlerin, malik adına ruhsatname alıp alamayacakları hususunda bir açıklık yoktur.
2. Ruhsatnamenin geçerlilik süresinin beş yıl ile sınırlanması ve bu sürenin sonunda yenilenmesi, aksi halde seferden men'ine karar verilmesi, uygulama açısından son derece gereksiz idari işlem yoğunluğuna sebep olacaktır. Tabii ki ruhsatname kayıtlarında değişiklik olması halinde yenilenmesi doğaldır; ancak beş yıllık sürenin bitmesi halinde de yenilemeye tabi tutulması gereksiz bir düzenlemedir.
3. Bağlama kütüğüne tescilli gemi, deniz ve iç su araçlarının, TTK'nin "*deniz ticaretine*" ayrılmış olan dördüncü kitabının hükümlerinin uygulama alanına girip girmediği sorusunun cevaplandırılması gerekmektedir.

Hemen belirtelim gerekir ki, TTK'nun deniz ticareti hukuku hükümleri deniz gemileri bakımından uygulanabilir. Deniz gemileri, tahsis oldukları maksat bakımından ticaret gemileri ve ticari olmayan gemiler şeklinde iki sınıfa ayrılır. Bu ayırımdaki ölçü TTK'nun 816. maddesinin ikinci fıkrasında ticari gemisi (başka bir ifade ile denizde, kazanç elde etme maksadına tahsis olunan veya böyle bir tahsis olmaksızın fiilen deniz ticaretinde kullanılan gemiler) bunun dışındakiler ise, ticari olmayan gemilerdir. Örneğin, donanmaya mensup harp gemileri ve yardımcı gemiler, devletin ve diğer kamu tüzel kişisinin münhasıran kamu hizmetinde kullandığı gemiler, yatlar, eğitim ve öğretim gemileri, ilmi araştırma gemileridir.

Deniz ticaret hukukunun bazı hükümleri, örneğin çatma bütün deniz gemileri hakkında caridir. Bazı kanun hükümleri de ticari olsun olmasın gemi siciline

³³ Kasım 2009 itibarıyla verilen rakamlardır. Bkz. **Deniz Ticareti** , Yıl.26, Kasım 2009, s. 68

kayıtlı bütün gemiler hakkında uygulanır. Örneğin, İcra İflas Kanununun müseccel gemilere uygulanan hükümleri gibi.

TTK'nun 822. maddesi, prensip itibarıyla deniz ticareti hükümlerinin ticaret gemileri hakkında cari olacağı kabul edildikten sonra, maddenin ikinci fıkrasında bazı hükümlerin ticari olmayan gemilere de istisnaen tatbik olunacağı hüküm altına alınmıştır. Bağlama Kütüğü açısından bu istisnai hallerden biri, "münhasıran gezinti, spor, eğitim öğretim ve ilim gayelerine tahsis edilmiş" gemilerdir ve bu gemiler hakkında;

- 947. madde, 948. maddesinin birinci fıkrasının üçüncü bendi (donatanın gemi adamlarının kusurlarından dolayı sorumluluk),

- "Gemi" başlıklı Birinci Fasal TTK'nun 816-945 madde hükümleri,

- Üçüncü Fasal (kaptan) 972-1015 madde hükümleri,

- Dördüncü Fasal , II. ve III. Kısım (çatma, kurtarma, yardım) 1216-1221. ve 122 -1234. madde hükümleri

- Altıncı Fasal (gemi ve yük alacakları) 1235-1258. madde hükümleri

uygulanır.

TTK bakımından gemi tanımı dışında kalan, ancak bağlama kütüğüne tescil bakımından deniz ve iç su araçlarının seyir ve seferinden doğan hukuki münasebetlere ve özellikle mesuliyet konularında ise, genel hükümlerin ve TTK'nun kara ticaretine dair olan kuralların uygulanması gerektiği kanaatindeyiz³⁴.

Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın 931. maddesinde³⁵ ise, kendiliğinden hareket etme kabiliyetini haiz olmasa dahi, bir aracın gemi olabileceği açıkça

³⁴ *Atamer*, bağlama kütüğü ile getirilen düzenlemeler çerçevesinde, TTK'nun 822 f.1 ve f.2 b.1 hükümlerinde zımnen değişiklik meydana geldiğinin kabul edilmesi gerektiği ve maddenin denizde kullanılan her ticaret gemisi ve aracı hakkında geçerli olduğu görüşündedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Atamer*, s. 348.

³⁵ **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın 931. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarına göre:** (1) *Tahsis edildiği amaç, suda hareket etmesini gerektiren, yüzmeye özelliği bulunan ve pek küçük olmayan her araç, kendiliğinden hareket etmesi olanağı bulunmasa da, bu Kanun bakımından "gemi" sayılır.* (2) *Suda ekonomik menfaat sağlama amacına tahsis edilen veya fiilen böyle bir amaç için kullanılan her gemi, kimin tarafından ve kimin adına veya hesabına kullanılırsa kullanılsın "ticaret gemisi" sayılır.*

Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın 935. maddesine göre de: (1) *Aksini öngören kanun hükümleri saklı kalmak kaydıyla, bu Kanunun deniz ticaretiyle ilgili hükümleri ticaret gemileri hakkında uygulanır.*(2) *Ancak bu Kitabın; a) "Gemi", "Kaptan", "Gemi Alacakları" ve "Cebrî İcra Hakkında Özel Hükümler" başlıklı Kısımları, "Çatma" ve "Kurtarma" başlıklı Bölümleri, deniz alacaklarına karşı sorumluluğun sınırlanması hakkındaki hükümleri ile donatanın, gemi adamlarının kusurundan doğan sorumluluğuna ilişkin 1062 nci maddesi, yat-*

belirtilerek, tahsis gayesi suda hareket etmesini gerektirmesi şartıyla örneğin yüzen havuzlar, mavnalar, şatlar, hovercraftlar gemi kabul edilmiştir. Ayrıca, iç sularda yapılan taşımaların kara taşımaları yerine, deniz taşımalarına ilişkin hükümlere tâbi tutulmuştur. Bu durumda, bağlama kütüğüne kayıtlı gemi, deniz ve iç su araçları Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'nın deniz ticareti hükümlerine tabi olup, Tasarı'nın 935. maddesine göre de aynı sonuç geçerlidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

Atamer, Kerim: Bağlama Kütüğü: Yasama Amacı, Uygulama Alanı ve Özel Hukuk Kurallarına Etkisi, Batider, Y.2009, C.XXV S.4, sh. 343 - 345.

Çağa, Tahir /Kender, Rayegan: Deniz Ticaret Hukuku I, İstanbul 2000.
Gençcan, Uğur Ömer: 4721 Sayılı Türk Medeni Kanunu, Bilimsel Açıklama İçtihatlar- İlgili Mevzuat, Ankara 2007, C. 3.

Kuru, Baki: İcra İflas Hukuku, 2006

Muşul, Timuçin: İcra İflas Hukuku, Ankara 2008

Tekil, Fahiman: Deniz Hukuku, İstanbul 2000, sh. 68-70

Tekinay, Selahattin Sulhi /Akman,

Sermet/Burcuoğlu, Haluk/Altop, Atilla; *Tekinay* Borçlar Hukuku, İstanbul 1993

SÜRELİ YAYINLAR

Deniz Ticareti, Yıl.26, Kasım 2009, sh. 68

İNTERNET KAYNAKLARI

<http://www.denizcilik.gov.tr/mevzuat>

lar, denizci yetiştirme gemileri gibi sadece gezinti, spor, eğitim, öğretim ve bilim amaçlarına tahsis edilmiş gemilere,” uygulanır.

